

Загальний звіт про діяльність в 2018–2023 рр. Харківського ентомологічного товариства

1. Історія розвитку

Харківське відділення Українського ентомологічного товариства започатковано в 1949 році за ініціативою видатних українських зоологів Сергія Івановича Медведєва та Віктора Григоровича Аверіна. З 1993 року відділення, очолюване на той час Олександром Всеволодовичем Захаренком, зареєстровано як Харківське ентомологічне товариство і є юридичною особою. Перереєстровано в статусі громадської організації в квітні 2018 року.

Перші два роки звітнього періоду товариство працювало в звичному режимі та проводило регулярні щомісячні засідання, на яких заслуховували доповіді про наукову роботу й про експедиції.

Формат роботи товариства було змінено у 2020 році, через те, що карантинні заходи не дозволяли будь-яких зібрань, і в перше півріччя навіть не працював громадський транспорт – що не дозволяло ефективно проводити польові дослідження. В цих умовах спілкування між членами товариства набуло переважно он-лайн формату (як і основна робота багатьох членів ХЕТ).

З початком російської агресії та введенням воєнного стану акценти в роботі товариства суттєво змінилися. Ті члени ХЕТ, які мали можливості, були вимушені евакуюватися з Харкова – як у західну частину України, так і в країни Європи та Північної Америки. Дехто взагалі втратив оселю, а дехто – фактичну роботу, дехто знайшов її за кордоном. Тим не менш, наукова активність тривала, викладацька діяльність, де можна, зберіглася переважно он-лайн. Випуск журналу «Вісті Харківського ентомологічного товариства» тривав, бо рукописи надходили.

Серед членів ХЕТ немає учасників бойових дій, але серед близьких людей у багатьох є учасники і навіть втрати. Ентомологам Харкова притаманне спрямування зусиль на підтримку ЗСУ шляхом волонтерства та перерахування коштів на різні благодійні рахунки. Харків'яни не втратили оптимізму, підтримують боротьбу за життя. І навіть в умовах війни у двох із нас народилися діти.

2. Ресурси товариства

2.1. Приміщення й бібліотека

Ентомологічне товариство для власної бібліотеки має приміщення, яке закріплено за ХЕТ Наказом ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. В цьому приміщенні ми проводимо засідання товариства й зустрічі з юннатами. Наразі доступ у корпус обмежений, і координації всіх зусиль у межах товариства відбуваються он-лайн.

При Харківському ентомологічному товаристві працює власна бібліотека наукової та науково-популярної літератури. Її фонди містять підшивки 75 наукових журналів з ентомології, екології та арахнології, майже всі томи «Фауни України», «Фауни СРСР», «Визначника комах європейської частини СРСР», «Визначника комах Далекого Сходу СРСР» та понад 260 монографій, присвячених окремим групам комах та іншим безхребетним. Крім того, у бібліотеці зберігаються численні публікації стосовно сітчастокрилих комах (монографії та статті), які були зібрані свого часу Олександром Всеволодовичем Захаренком, відомим фахівцем з цієї групи комах і колишнім головою ХЕТ (1989–2004). Загалом бібліотека містить понад 4500 найменувань. Вона є загальнодоступною.

2.2. Сайт відділення

Товариство має офіційний сайт, доступний за адресою: <https://society.entomology.kharkiv.ua/>. Сайт створений у форматі «сайт-візитка» і містить інформацію щодо історії, складу товариства та останніх подій. Окремий сайт має журнал товариства (див. нижче).

3. Кадровий склад

3.1. Зміни за звітний період

Станом на перший квартал 2018 р. членами Харківського відділення Українського ентомологічного товариства було 73 особи. За звітний період до складу товариства вступили 7 нових членів (Д. О. Батуркін, А. Д. Воробей, Р. І. Гончаров, К. Ю. Жупинська, А. М. Іосипчук, Т. В. Кучерявенко, Н. Ю. Ніколенко), але при цьому вибули зі складу 19 осіб.

На жаль, назавжди зі складу вибули п'ятеро гідних людей і самобутніх науковців: Євген Миколайович Білецький (почесний член УЕТ), Віктор Микитович Грамма (почесний член УЕТ), Юлія Петрівна Максимова, Олексій Олексійович Мищенко, Олександр Володимирович Прісний. Вони назавжди залишаться в наших спогадах за людяність, яку ми завжди відчували в нашому спілкуванні, та пам'ятатимемо їхній вклад у науку.

3.2. Наявний кадровий склад

На поточний момент на обліку у відділенні перебувають 61 член Українського ентомологічного товариства:

- 1 Байдик Галина Василівна
- 2 Батуркін Денис Олександрович
- 3 Бачинська Яна Олександрівна
- 4 Бобров Іван Олексійович
- 5 Васильєва Юлія Володимирівна
- 6 Влащенко Сергій Васильович
- 7 Вовк Дмитро Володимирович
- 8 Войтенко Юрій Васильович
- 9 Волошин Павло Валентинович
- 10 Воробей Алла Дмитрівна
- 11 Воронцова Ірина Андріївна
- 12 Гамаюнова Світлана Геннадіївна
- 13 Гончаров Роман Ігорович
- 14 Гугля Юлія Олексіївна
- 15 Давиденко Катерина Валеріївна
- 16 Дрогваленко Олександр Миколайович
- 17 Дронов Олександр В'ячеславович
- 18 Євтушенко Микола Дмитрович
- 19 Жебіна Тетяна Василівна
- 20 Жупинська Катерина Юріївна
- 21 Забродіна Інна Вікторівна
- 22 Заливадний Олександр Валерійович
- 23 Зінченко Ольга Вікторівна
- 24 Іосипчук Анастасія Михайлівна
- 25 Каролінський Євген Олександрович
- 26 Ковальчук Дмитро Олександрович
- 27 Кошеляєва Яна Вікторівна
- 28 Кукіна Ольга Миколаївна
- 29 Кучерявенко Тетяна Вікторівна
- 30 Леженіна Ірина Павлівна
- 31 Лобода Борис Михайлович
- 32 Лукьянченко Андрій Петрович
- 33 Маркіна Тетяна Юріївна
- 34 Маркова Тетяна Юріївна
- 35 Меленті Вікторія Олександрівна
- 36 Мешкова Валентина Львівна
- 37 Михайлов Валентин Олексійович
- 38 Мікуліна Інна Миколаївна

- 39 Морозова Василіса Юріївна
- 40 Мухіна Ольга Юліївна
- 41 Надєїн Костянтин Сергійович
- 42 Назаренко Сергій Володимирович
- 43 Ніколенко Наталя Юріївна
- 44 Новиков Олег Олексійович
- 45 Пальчик Оксана Олександрівна
- 46 Полчанінова Ніна Юріївна
- 47 Прудкіна Ніна Сергіївна
- 48 Сіроус Лідія Яківна
- 49 Скрильник Юрій Євгенійович
- 50 Слуцький Олександр Ілліч
- 51 Соколова Ірина Миколаївна
- 52 Станкевич Сергій Володимирович
- 53 Тарасенко Марія Вікторівна
- 54 Тарасенко Олексій Олексійович
- 55 Терехова Вікторія Валеріївна
- 56 Федяй Ірина Олександрівна
- 57 Філатов Михайло Олексійович
- 58 Філатов Сергій Володимирович
- 59 Шатровський Олександр Георгійович
- 60 Шеховцов Артур Анатолійович
- 61 Юнаков Микола Миколайович

Серед перелічених членів відділення – три почесних члени УЕТ (Микола Дмитрович Євтушенко, Валентина Львівна Мешкова, Ніна Сергіївна Прудкіна). П'ять членів товариства припинили виробничу (але не творчу!) активність і перебувають на заслуженому відпочинку – С. Г. Гамаюнова, М. Д. Євтушенко, В. О. Михайлов, Н. С. Прудкіна, О. І. Слуцький. Решта, незалежно від віку, працюють в різних установах.

Значна частина членів ХЕТ або працюють не в галузі ентомології, або взагалі не мають біологічної кваліфікації – що не заважає їм брати активну участь у житті товариства та дослідженні комах.

Всі члени ХЕТ – навіть пенсіонери, які мають роботу та достатній для цього прибуток, – платять внески; товариство не має боржників по сплаті.

Звичайно, за звітний період деякі з нас пережили ювілейні дати: 50, 60, 70 і 75 років. Навіть двоє відмічали своє 80-річчя! Вшанування ювілярів – членів ХЕТ – звичайне явище в нашому повсякденні. Воно відповідно до можливостей, зумовлених обмеженнями, відбувалося й протягом звітного періоду.

В складі ХЕТ – три члени Ради Українського ентомологічного товариства: В. Л. Мешкова, Т. Ю. Маркіна та О. Г. Шатровський. В. Л. Мешкова входить також до складу Президії УЕТ.

Голова відділення – Олександр Георгійович Шатровський.

Секретар відділення – Ірина Павлівна Леженіна.

Скарбник відділення – Тетяна Юріївна Маркіна.

Головний редактор журналу «Вісті Харківського ентомологічного товариства» – Валентина Львівна Мешкова

4. Наукова діяльність

4.1. Наукові ступені та звання

Більше половини складу ХЕТ представлені тими, що мають науковий ступінь. Серед членів ХЕТ – три доктори наук (В. Л. Мешкова, Т. Ю. Маркіна, В. О. Михайлов), 35 кандидатів наук, або докторів філософії: Г. В. Байдик, Я. О. Бачинська, І. О. Бобров, Ю. В. Васильєва, С. В. Влащенко, І. А. Воронцова, С. Г. Гамаюнова, Ю. О. Гугля, К. В. Давиденко, М. Д. Євтушенко, І. В. Забродіна, О. В. Зінченко, Є. О. Каролінський, Я. В. Кошеляєва, О. М. Кукіна, І. П. Леженіна, А. П. Лукьянченко, Т. Ю. Маркова, К. С. Надєїн, С. В. Назаренко, В. О. Меленті, І. М. Мікуліна,

О. Ю. Мухіна, Н. Ю. Ніколенко, О. О. Пальчик, Н. Ю. Полчанінова, Л. Я. Сіроус, Ю. Є. Скрильник, І. М. Соколова, С. В. Станкевич, І. О. Федяй, М. О. Філатов, С. В. Філатов, О. Г. Шатровський, М. М. Юнаков.

Серед перелічених є і ті, що успішно захистили дисертації кандидатів наук, або докторів філософії за звітний період: Я. В. Кошеляєва (2021), В. О. Меленті (2022), Н. Ю. Ніколенко (2020), І. О. Федяй (2020), С. В. Філатов (2019).

Ще п'ять членів ХЕТ проходять навчання в аспірантурі й мають шанси в недалекому майбутньому поповнити ряди кандидатів наук: Д. О. Батуркін, Р. І. Гончаренко, К. Ю. Жупинська, А. М. Іосипчук, О. М. Дрогваленко. Один член товариства (Н. Ю. Полчанінова) закінчує докторантуру.

На жаль, ніхто в звітному періоді не захистив докторські дисертації. Але є всі умови для їх захистів у кількох авторитетних і висококваліфікованих членів товариства, які просять себе поки що не називати.

Вісім осіб мають звання або обіймають посаду старшого наукового співробітника: С. Г. Гамаюнова, К. В. Давиденко, О. М. Кукіна, Ю. Є. Скрильник, І. М. Соколова, О. В. Зінченко, В. Ю. Морозова, С. В. Назаренко.

Серед харківських ентомологів – дійсний член Лісівничої академії наук України, керівник Східного відділення (В. Л. Мешкова).

4.2. Участь у роботі атестаційних структур та атестуванні наукових кадрів

Серед членів ХЕТ є ті, що працюють у складі вчених рад та інших атестаційних структур:

- 1) членство у Спеціалізованій вченій раді К.64.828.01 в УкрНДІЛГА 06.03.03 – лісознавство і лісівництво (В.Л. Мешкова, з 2003 року);
- 2) членство в разовій Спеціалізованій вченій раді для захисту дисертації Голобородька Кирила Костянтиновича на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук за спеціальностями 03.00.16 екологія та 03.00.24 ентомологія у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара на базі спеціалізованої вченої ради Д 08.051.04. 28 квітня 2021 р. (В. Л. Мешкова);
- 3) членство в разовій Спеціалізованій вченій раді ДФ 64.053.046. 11.01.2022 р. в ХДПУ (Є. С. Кардаш). (В. Л. Мешкова, Т. Ю. Маркіна);
- 4) членство в разовій Спеціалізованій вченій раді ДФ 64.053.015. 29.12.2020 р. в ХДПУ (Н. Ю. Ніколенко) (О. Г. Шатровський).

Кваліфіковані фахівці були залучені до процесів написання та керування та опонування дисертацій:

- 1) керівництво кандидатськими (доктора філософії) дисертаціями (В. Л. Мешкова – 2, Т. Ю. Маркіна – 2, І. П. Леженіна – 1, Н. Ю. Полчанінова – 1);
- 2) опонування докторських дисертацій (В.Л. Мешкова – 4)
- 3) опонування кандидатських (доктора філософії) дисертацій (С. В. Станкевич – 5, Т. Ю. Маркіна – 5, В. Л. Мешкова – 3, І. П. Леженіна – 2, О. Г. Шатровський – 1).

4.3. Робота в науково-дослідних установах

В науково-дослідних організаціях працюють 10 осіб (Д. В. Вовк, К. В. Давиденко, О. В. Зінченко, О. М. Кукіна, В. Л. Мешкова, В. Ю. Морозова, К. С. Надєїн, С. В. Назаренко, Ю. Є. Скрильник, І. М. Соколова). Деякі члени ХЕТ на час тимчасової евакуації перебувають у закордонних державних установах, не перериваючи співпрацю зі своїми харківськими інститутами та колегами.

Окремо слід назвати п'ятьох працівників музеїв природничого напрямку: Ю. О. Гугля, О. М. Дрогваленко та Т. В. Жебіна – працівники Музею природи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; О. Г. Шатровський та М. М. Юнаков – працівники закордонних музеїв. Будівля Музею в Харкові ще на початку війни зазнала відчутних руйнувань, які чинили небезпеку для експозицій та колекцій. Щоб врятувати цінне набуття, працівники вдалися до самовідданої роботи, зокрема, проживали в будівлі музею, – з метою збереження ентомологічного колекційного матеріалу

4.4. Виконання державної наукової тематики

Члени ХЕТ виступають керівниками і виконавцями наукової тематики та наукових проектів:

- 1) «Розробити інтегровану систему нагляду, обліку та прогнозування шкідників і хвороб лісу для рівнинної частини України» 2015–2019. № ДР 0115U001203 (В. Л. Мешкова);
- 2) «Виявити особливості формування комплексів шкідливих організмів (у тому числі адвентивних видів) в умовах зміни клімату та оцінити їхній взаємний вплив на санітарний стан і ріст насаджень» 2020–2024. № ДР 0120U101891 (В. Л. Мешкова);
Теми 11.00.02.01Ф «Розроблення теоретичних основ та експрес-методів контролю якості культур комах» 2021-2025 ДР № 0121U108497 (Т. Ю. Маркіна).

4.5. Міжнародні зв'язки

4.5.1. Робота за кордоном

Серед членів ХЕТ – чимало тих, хто підтримую творче співробітництво з колегами за кордоном. З початком війни ці взаємодії в деяких випадках трансформувалися в тимчасове місце роботи. Так, О. Г. Шатровський почав активно працювати в Португалії в Національному Музеї природознавства й науки Лісабонського університету. На підставі роботи з колекціями подана стаття з описом нового виду водолубових. Це – не єдиний приклад успішної роботи за кордоном наших ентомологів.

4.5.2. Міжнародні проекти

За звітний період К. В. Давиденко виступила учасником дев'яти міжнародних проектів із Швецією, Литвою та Польщею: у трьох із них – в ролі керівника, в одному – як виконавчий розробник, в трьох – як учасник або як дослідник, в одному – як експерт з лісівництва.

Разом Ю. О. Гугля та Н. Ю. Полчанінова беруть участь у проекті «Horizont».

Н. Ю. Полчанінова є учасником проекту «Erasmus+» з Університетом Бранденбурга (Німеччина), а також – стипендіатом для науковців від Університету Грайфсвальда (Німеччина).

Три міжнародні гранти у співробітництві з чеськими колегами з питань продуктивності зернових культур і впливу органічного землеробства на біорізноманіття отримували протягом звітного періоду С. В. Станкевич.

Чотири міжнародні гранти отримували у звітний період С. В. Філатов Тематика присвячена вивченню кліщів із родів *Borrelia*, *Ornithodoros* та інших груп: їхня роль, культивування в лабораторних умовах, методики дослідження, впровадження результатів в Україні.

4.5.3. Закордонні стажування

У столиці Норвегії Осло в різні роки пройшли стажування за програмою «Навчання нового покоління ентомологів молекулярним методам на основі ДНК» Ю. О. Гугля (тричі) та В. В. Терехова. Озброєна новітніми методами, Ю. О. Гугля в подальших дослідженнях описала 10 нових видів двокрилих родини *Agromyzidae*.

С. В. Філатов проходить пост-док стажування у Хьюстоні в США: Laboratory for Vector Biology and Bacterial Pathogens, Department of Pediatrics-Tropical Medicine, Baylor College of Medicine, Houston, Texas, USA. Сфера його дослідницьких інтересів: Кліщі родини *Argasidae* і переносники рецидивної лихоманки з роду *Borrelia*; Епідеміологія та екологія трансмісивних захворювань; Систематика та фауністика кровосисних двокрилих (*Culicoides*, *Culicidae*, *Tabanidae*); Просторовий аналіз і моделювання розподілу видів.

Н. Ю. Полчанінова проходить стажування у проекті «Нульове забруднення поствоєнної України» (університет Йорка, Велика Британія).

4.6. Наукова продуктивність

4.6.1. Участь у наукових заходах

Активна участь в наукових конференціях, з'їздах і семінарах є доброю традицією харківських ентомологів.

4.6.1.1. Наукові конференції

В ХНПУ імені Г. С. Сковороди за звітний період організовано й проведено 5 наукових конференцій із серії «Природний форум».

В Державному Біотехнологічному університеті за звітний період було організовано і проведено 5 міжнародних науково-практичних конференцій за напрямом «Захист і карантин рослин».

Зареєстровано 147 фактів участі членів ХЕТ у наукових і науково-практичних конференціях – із публікацією понад 170 тез доповідей.

4.6.1.2. Наукові семінари

Харківське ентомологічне товариство має численні приклади не тільки участі в наукових семінарах, але й їх організації членами УЕТ.

- 1) Організація наукових семінарів “Weevil Workers Meeting” (2021 та 2022 рр.) для зустрічей фахівців, що зайняті вивченням жуків родини довгоносиків (Curculionidae) (М. М. Юнаков).
- 2) Організація наукового семінару “Ukrainian Weevil Workers meeting” для фахівців України (2021 р.) (М. М. Юнаков)
- 3) Участь у II Осінній школі Сковородинівської академії молодих учених та оволодіння компетенціями з проведення науково-дослідної роботи (2019) (В. Ю. Морозова);
- 4) Спікерство на вебінарі «Основні шкідники кукурудзи і прогноз їх чисельності», організованому компанією «Байер» для виробників, (2020 р.) (І. П. Леженіна)

4.7. Наукова видавнича діяльність

Члени Харківського ентомологічного товариства активно публікуються та сприяють опублікуванню наукових досягнень ентомологів і фітопатологів із споріднених установ.

4.7.1. Журнал «Вісті Харківського ентомологічного товариства»

Журнал регулярно виходить з 1993 року. Випуски доступні на сайті журналу: <https://entomology.kharkiv.ua/index.php/KhESG>.

За звітний період вийшли з друку 12 випусків журналу з публікаціями по ентомології. Всього за цей час була опублікована 41 стаття 44-х авторів.

Членами редколегії від ХЕТ є Ю. О. Гугля, М. Д. Євтушенко, І. П. Леженіна, Т. Ю. Маркіна, К. С. Надеїн, М. О. Філатов, О. Г. Шатровський, М. М. Юнаков. Технічний редактор – Д. В. Вовк. Головою редколегії видання є В. Л. Мешкова.

4.7.2. Участь у роботі редколегій інших наукових видань

Харківські ентомологи є членами наступних редколегій (окрім власного журналу):

- видання з бази Scopus “Folia Forestalia Polonica” (В. Л. Мешкова);
- фахового видання категорії «Б» та бази Copernicus «Лісівництво і агролісомеліорація» (заступник голови, В. Л. Мешкова, член редколегії – К. В. Давиденко);
- фахового видання категорії «Б» «Вісник ХНАУ» (Серія «Ентомологія та фітопатологія») до 2019 р. (Є. М. Білецький, В. Л. Мешкова, І. П. Леженіна);
- фахового видання категорії «Б» «Український ентомологічний журнал» (В. Л. Мешкова, Т. Ю. Маркіна);
- фахового видання категорії «Б» «Вісник Львівського національного аграрного університету» (Серія «Агрономія») (С. В. Станкевич);
- фахового видання категорії «Б» «Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія» ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Т. Ю. Маркіна, заступник головного редактора);
- фахового видання категорії «Б» «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія біологія» (Н. Ю. Полчанінова)
- електронного журналу “Palaearctic Grasslands of Eurasian Dry Grassland Group” (Н. Ю. Полчанінова);
- новоствореного журналу “Frontiers in Arachnid Science. Arachnid Diversity, Conservation and Biogeography” (Н. Ю. Полчанінова).

4.7.3. Наукові публікації¹

За звітний період Вийшли наступні публікації членів ХЕТ:

4.7.3.1. Монографії

Члени ХЕТ були авторами видань або їхньої частини в 44 монографіях. Серед них:

1. Tokarieva O., Meshkova V., Puzrina N. Pest management in forests of Eastern Europe (Manual). NUBiP of Ukraine, 2022. 285 pp. (англ. мовою, для магістрів, Київ) ISBN 978-617-8184-75-9
2. Alonso-Zarazaga M.A., Barrios H., Borovec R., Bouchard P., Caldara R., Colonnelli E., Gültekin L., Hlavác P., Korotyaev B., Lyal C.H.C., Machado A., Meregalli M., Pierotti H., Ren L., Sánchez-Ruiz M., Sforzi A., Silfverberg H., Skuhrovec J., Trýzna M., Velázquez de Castro A.J. & Yunakov N.N." 2023 Cooperative Catalogue of Palaearctic Coleoptera Curculionoidea, 2nd ed. Monografías electrónicas S.E.A., vol. 14, Sociedad Entomologica Aragonesa: Zaragoza, 780 pp. [14.ii.2023]
3. Yunakov N. 2022 A review of the genus *Brachysomus* Schoenherr (Coleoptera: Curculionidae: Entiminae) // Zootaxa, 5193 (1): 1–165
4. Guglya, Yu. 2021. Rearing mining flies (Diptera: Agromyzidae) from host plants as an instrument for associating females with males, with the description of seven new species. Zootaxa, 5014(1): 001-158. DOI: 10.11646/zootaxa.5014.1.1.
5. Маркина Т.Ю. Гомеостатические свойства искусственных популяций насекомых и способы управления их состоянием: монография. – Х.: Планета-принт, 2019. 380 с.
6. Станкевич С.В., Белецкий Е.Н., Забродина И.В. Циклически-нелинейная динамика природных систем и проблемы прогнозирования: монография. Ванкувер: Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. 232 с.
7. Некоторые экологические катастрофы. История, закономерности, предвидение. Синергетический подход: монография / С.В. Станкевич, Е.Н. Белецкий, Д.И. Малюкина, И.В. Забродина, Л.В. Головань. Харьков: Издательство Иванченка И.С., 2022. 121 с.
8. Melenti V., Lezhenina I., Baidyk H., Stankevych S. Entomophages of spruce bud scale (Hemiptera: Coccidae: Physokermes) in the Ukraine. Modern trends in the development of agricultural production: problems and perspectives: monograph. Edited by S. Stankevych, O. Mandych. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 97-106.
9. Крутякова В. І., Бельченко В. М., Беспалов І. М., Молчанова О. Д., Барабаш А. Д., Шейкін, Б. М., Маркина Т. Ю., Чернова І. С., Білоусов Ю. В., Сапожнікова М. М., Лимарь І. В., Баркар В. П., Лешишак О. В., Бархатова Н. О. Масове розведення ентомокультур у програмах біологічного захисту рослин. Монографія. Київ. Аграрна наука, 2020. 276 с.
10. Бельченко В. М., Ходорчук В. Я., Лавриненко Ю. О., Маркіна Т. Ю. та ін. Колектив авторів. Системи виробництва і застосування засобів біологізації землеробства: монографія. Ч. 1. Київ: Аграрна наука, 2022. 284 с. DOI: 10.31073/978-966-540-558-0

4.7.3.2. Статті у виданнях, індексованих у наукометричній базі даних Scopus

В цій категорії маємо 49 публікацій. Серед них:

1. Meshkova V., Nazarenko S., Kolienkina M. *Diprion pini* L. (Hymenoptera, Symphyta, Diprionidae) population dynamics in the Low Dnieper region. Folia Forestalia Polonica, Series A – Forestry, 2019, Vol. 61 (1), Pp. 22–29.
2. Kalyna, V., Koshulko, V., Ilinska, O., Tverdokhliebova, N., Tolstousova, O., Bliznjuk, O., Gavrish, T., Stankevych, S., Zabrodina, I., Zhulinska, O. Development of soapstock processing technology to ensure waste-free and safe production. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 2021, 6(10 (114)). P. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.245094>.
3. Polchaninova N., Prokopenko E. 2019. An updated checklist of spiders (Arachnida: Araneae) of Left-Bank Ukraine. Arachnologische Mitteilungen 57(1): 60-64.
4. Lezhenina I. P., Vasilieva Yu. V. On the Biology of the East Asian Seed Beetle, *Megabruchidius dorsalis* (Coleoptera, Chrysomelidae, Bruchinae), an Adventive Species for Ukraine. *Zoodiversity*. 54(4). 2020. DOI: 10.15407/zoo2020.04.307. Pp. 307–316.

¹ Повний список усіх публікацій викладений на сайті Харківського ентомологічного товариства: <https://society.entomology.kharkiv.ua/>.

5. Панченко О.А., Маркіна Т.Ю., Ісіченко Н.В. Економічна ефективність технологічного процесу виробництва гібридів шовковичного шовкопряду (*Bombyx mori* L.) за використання порід, маркованих за статтю на стадії грені. Науково-технічний бюлетень ІТ НААН -2023. № 129. DOI 10.32900/2312-8402-2023-129-141-148. С.141-148
<http://animal.kharkov.ua/index.php/component/content/article/2-uncategorised/706-stb-129>

4.7.3.3. Статті у виданнях, індексованих у наукометричній базі даних Web of Science Core Collection

Публікацій в цій категорії налічується 107. Серед них:

1. Meshkova, V.; Borysenko, O.; Kucheryavenko, T.; Skrylnyk, Y.; Davydenko, K.; Holusa, J. Potential Westward Spread of Emerald Ash Borer, *Agrilus planipennis* Fairmaire, 1888 (Coleoptera: Buprestidae) from Eastern Ukraine. *Forests* 2023, 14, 736. <https://doi.org/10.3390/f14040736>
2. Elfstrand, M., Chen, J., Cleary, M., Halecker, S., Ihrmark, K., Karlsson, M., Davydenko, K., Stenlid, J., Stadler, M. & Durling, M. B. (2021). Comparative analyses of the *Hymenoscyphus fraxineus* and *Hymenoscyphus albidus* genomes reveals potentially adaptive differences in secondary metabolite and transposable element repertoires. *BMC genomics*, 22(1), 1-15.
3. Stankevych, S.V., Yevtushenko, M.D., Zabrodina, I.V., Biletskiy, Ye.M., Baidyk, H.V., Lezhenina, I.P., Filatov, M.O., Sirous, L.Ya., Vasylieva, Yu.V. (2019). V.V. Dokuchaiev Scientific school of Kharkiv National Agrarian University and development agricultural entomology in XIX–XXI centuries. *Ukrainian Journal of Ecology*, 9(2), 170–178.
4. Melenti, V.O., Lezhenina, I.P., Stankevych, S.V., Shapetko, E.V., Matsyura, A.V., Zabrodina, I.V., Filatov, M.O., Molchanova, O.A. (2020). Entomophages of spruce bud scales (Hemiptera: Coccidae) in the Ukrainian eastern forest–steppe. *Ukrainian Journal of Ecology*, 10(6), 219–224. DOI: 10.15421/2020_285

4.7.3.4. Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

Всього 14 публікацій. Приклади не наведено. Список доступний на сайті Харківського ентомологічного товариства.

4.7.3.5. Статті в наукових фахових виданнях України (категорія «Б»)

Публікацій в цих виданнях – 117. Список доступний на сайті Харківського ентомологічного товариства.

4.7.3.6. Тези доповідей на конференціях

Маємо достеменну інформацію про 160 тез доповідей. Але їхня кількість, ймовірно, перевищує 200 публікацій. Список доступний на сайті Харківського ентомологічного товариства.

4. Освітня діяльність

Серед тих що працюють є викладачі вищих навчальних закладів (20 осіб):

- Харківського державного біотехнологічного університету – 10 осіб (Г. В. Байдик, Ю. В. Васильєва, І. В. Забродіна, Я. В. Кошеляєва, І. П. Леженіна, В. О. Меленті, В. Л. Мешкова, С. В. Станкевич, Л. Я. Сіроус, М. О. Філатов,);
- Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди – 4 особи (Я. О. Бачинська, Т. Ю. Маркіна, О. Ю. Мухіна, Н. Ю. Ніколенко);
- Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – 4 особи (Є. О. Каролінський, Н. Ю. Полчанінова, В. В. Терехова, О. Г. Шатровський (до 2022 р.));
- Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради – одна особа (О. О. Пальчик);
- Харківської державної академії фізичної культури – одна особа (І. О. Федяй).

Чотири члени ХЕТ мають звання або обіймають посади професора (М. Д. Євтушенко, Т. Ю. Маркіна, В. Л. Мешкова, В. О. Михайлов), звання або посада доцента є у 14 членів (Г. В. Байдик, Я. О. Бачинська, Ю. В. Васильєва, І. В. Забродіна, Є. О. Каролінський, І. П. Леженіна, О. О. Пальчик, Н. Ю. Полчанінова, Н. С. Прудкіна, Л. Я. Сіроус, С. В. Станкевич, В. В. Терехова, М. О. Філатов, О. Г. Шатровський).

Три члени ХЕТ протягом звітнього періоду обіймали посаду декана (Т. Ю. Маркіна, І. В. Забродіна, І. О. Федяй), заступника декана (С. В. Станкевич), два – завідувача кафедрою (В. Л. Мешкова, С. В. Станкевич).

4.1. Робота в ВНЗ

Члени ХЕТ викладають понад 75 курсів біологічного та інших напрямів. На жаль, дані про кількість виданої методичної літератури в масштабах усього товариства зібрати не вдалося. Але на цьому поприщі серед харківських ентомологів є автори підручників, навчальних посібників, численних методичних розробок.

4.1.1. Участь в акредитаціях

С. В. Станкевич виступав учасником експертних груп під час проведення акредитаційної експертизи освітньої програми за спеціальністю 202 «Захист і карантин рослин»:

- першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (справа №413/АС-21) – у Вінницькому національному аграрному університеті (член групи);
- третього (доктор філософії) рівня вищої освіти (справа №1302/АС-21) – в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААНУ (голова групи);
- третього (доктор філософії) рівня вищої освіти (справа №1283/АС-21) – в Уманському національному університеті садівництва (як голова групи).

4.1.2. Поза-аудиторна робота (гуртки, конкурси)

В якості поза-аудиторної роботи деякі ентомологи ведуть студентські наукові гуртки:

- гурток кафедри зоології та ентомології в (Ю. В. Васильєва, М. О. Філатов, І. П. Леженіна);
- секцію студентського гуртка з гербології в Харківському державному біотехнологічному університеті (Ю. В. Васильєва).

Члени ХЕТ залучалися до організації та проведення конкурсів студентських і шкільних робіт біологічної спрямованості:

- до Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт аз спеціальністю «Лісове господарство» – як член організаційного комітету (В. Л. Мешкова)
- до Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів – членів Національного центру «Мала академія наук України» – як Голова секції Лісознавство Харківського відділення МАН, і як член журі II–III етапу (В. Л. Мешкова);
- до того ж конкурсу, але як член журі секції «Екологія» Харківського відділення МАН (Т. Ю. Маркіна);
- до фіналу I Обласного (відбіркового) етапу Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів – як член журі (Ю. В. Васильєва);
- до I Обласного (відбіркового) етапу Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста» – як член журі (І. П. Леженіна);
- до II (Обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім» – як член журі (І. П. Леженіна).

4.2. Робота зі школярами

Харків'яни добре розуміють про необхідність залучення молодих сил до ентомологічних досліджень, і починають це зі школярів.

При Харківському ентомологічному товаристві зустрічі-заняття ентомологічної спрямованості проводять О. В. Дронов і Ю. Є. Скрильник. Вони використовують приміщення ХЕТ з демонстраційними колекціями, а також готують власноруч роздатковий матеріал. Ними з залученням А. А. Шеховцова протягом всього звітнього періоду були організовані 23 польові екскурсії на природу. При всіх можливостях під час екскурсій проводилася також роз'яснювальна робота з населенням. Повний звіт можна знайти на сайті товариства. До звіту додаються фото, зроблені під час цих заходів.

Члени товариства щорічно керують роботами учнів-членів Малої академії наук (І. П. Леженіна, Т. Ю. Маркіна, Н. Ю. Полчанінова).

Т. В. Жебіна вела на постійній основі юннатський гурток ентомологів при Харківському обласному палаці дитячої та юнацької творчості, продовжуючи традиції закладені ще в 1960-ті роки засновником юннатської ентомології на Харківщині Б. М. Якушенком. Зараз в Харківському ентомологічному товаристві перебувають п'ять колишніх його юннатів (І. П. Леженіна, Т. Ю. Маркіна, Н. Ю. Полчанінова, М. О. Філатов та О. Г. Шатровський).

5. Прикладна діяльність

Є серед членів ХЕТ ентомологи-практики, що працюють у лісівничих та аграрних установах: І. О. Бобров, – ВО «Укрдержліспроєкт»; Д. О. Батуркін, А. Д. Воробей, Т. В. Кучерявенко – СЛЗП «Харківлісозахист», у карантинній службі В. О. Терехова. Прикладна діяльність – це їхня робота.

5.1. Консультації та впровадження практичних розробок

Тісний зв'язок із практикою розвивався протягом усього існування Харківського відділення.

5.1.1. Консультативна робота

Розроблено для робітників лісової галузі: «Методичні вказівки з нагляду, обліку та прогнозування поширення шкідників і хвороб лісу для рівнинної частини України» та «Рекомендації щодо комплексного лісопатологічного обстеження насаджень для виявлення нових інвазійних шкідливих організмів та їхнього впливу на стан насаджень». Автори: В. Л. Мешкова, О. М. Кукіна, Ю. Є. Скрильник, О. В. Зінченко, І. М. Соколова, К. В. Давиденко, С. В. Назаренко, І. О. Бобров, О. І. Борисенко, В. Л. Борисова, Я. В. Кошеляєва.

І. П. Леженіна тісно співпрацює з практиками сільського господарства. Вона залучалася як:

- 1) Спікер на науково-виробничій конференції ТОВ «Байер», 02.2019. Тема доповіді: «Основні шкідники соняшнику, особливості їх біології та шкідливості»
- 2) Надання консультацій менеджерам компанії «Август-Україна», 9, 10 червня 2020 р. Під час моніторингу посівів сільськогосподарських культур в господарствах Харківської області
- 3) Проведення майстер-класів з біології, екології та шкідливості основних шкідників польових культур для менеджерів ТОВ «Август-Україна»: 27-28 лютого, м. Полтава. Менеджери північного та східного регіонів. 3-4 березня, м. Тернопіль. Менеджери західного регіону.
- 4) Спікер на науково-виробничій конференції ТОВ «Байер», 23 січня Херсон, 28 січня – Дніпро, 06 лютого – Черкаси 2020 р. Тема доповіді: «Розвиток та шкодочинність сисних шкідників на основних культурах»
- 5) Підготовлено та видано разом з ТОВ «Сингента» «Визначник шкідників зернових колосових культур за характером пошкодження», автори Леженіна І., Зозуля О.
- 6) Буклет: Філатов М.О., Леженіна І. П. «Збільшення біорізноманіття агроландшафтів – крок у стале майбутнє»
- 7) Спікер на Дні Сада компанії «Байер», «Сучасні технології захисту зерняткових культур». Тема лекції «Поодинокі бджоли-осмії – основні запилювачі плодових та ягідних культур», дата проведення 11.08.2020, місце проведення Вінницька область, Барський район, с. Попівці «Перлина Поділля»,

І. М. Соколова надала дієву консультацію щодо захисту насаджень бушпану на території Кам'янець-Подільського професійного художнього ліцею від пошкодження самшитовою вогнівкою.

Т. Ю. Маркіна перебуває в статусі консультанта Агродослідницької фундації «Жива країна» з 2017 по 2021 рр. Вона отримала Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 101775 (2021 р.).

5.1.2. Видавницька діяльність

Члени ХЕТ за звітний період видали 70 науково-практичних публікацій у виробничих виданнях. Серед них:

- 1) Крутякова В. І., Маркіна Т. Ю., Молчанова О. Д., Шейкін Б. М. Принципи оптимізації та стандартизації культур для Центру маточних культур комах». (Літературний твір науково-практичного характеру).
- 2) Методичні вказівки з нагляду, обліку та прогнозування поширення шкідників і хвороб лісу для рівнинної частини України / В.Л. Мешкова, О.М. Кукіна, Ю.Є. Скрильник, О.В. Зінченко, І.М. Соколова, К. В. Давиденко, С.В. Назаренко, І.О. Бобров, О.І. Борисенко, В.Л. Борисова, Я.В. Кошеляєва. Х., Планета-принт, 2020. 90 с.
- 3) Мешкова В. Інвазійні види лісу – наступна глобальна пандемія? (за мотивами вебінару ФАО). Лісовий і мисливський журнал. 2020. №4. 28–31.
- 4) Васильєва Ю.В., Станкевич С.В. Перспективи вирощування амаранту в Україні та оптимізація його хімічного захисту від шкідливих організмів. АграрНик. 2019. № 4 (335). С. 22–23.

5.2. Науково-популярні заходи

Якщо не популяризувати науку – вона лишиться підтримки. Ми це розуміємо і прикладаємо зусилля в цьому напрямі.

М. М. Юнаков в складі міжнародної команди ще в 2017 році створив сайт “Ukrainian Biodiversity Information Network” або «Національна мережа інформації з біорізноманіття», який доступний за адресою: <https://ukrbn.com/>. Сайт підтримує три робочі мови. На сьогодні в ньому:

- записів – 685235,
- видів – 30452,
- спостережень (тих, хто вносить спостереження та записи з музеїв) – 1091,
- визначень (тих, хто визначає спостереження до виду) – 2000 (!).

Щомісяця сайтом користуються понад 21 тисячі унікальних користувачів, посилання на сайт тільки в Google Scholar сягають не однієї сотні.

Серед партнерів бази даних – Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАНУ, Інститут екології Карпат НАНУ, Музей природи ХНУ імені Каразіна та ін.

М. М. Юнаков був засновником “World Entiminae Database” – в рамках проекту “3i Databases” при Illinois Natural History Survey. Співпраця з Catalogue of Life почалася у 2015 р., а в 2023 році до проекту додалися решта співавторів, перелічених тут:

Yunakov, N., Girón, J., Brown, S. D. J., Del Río, G., Rincón, J., & Cortés, K. (2023). World Entiminae Database. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, D. R. Hernández Robles, C. A. Plata Corredor, T. Stjernaegard Jeppesen, A. Örn, L. Vandepitte, D. Hobern, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, et al., Catalogue of Life Checklist (Jul 2023). <https://doi.org/10.48580/dfs-3f>.

База даних розробляється міжнародною групою таксономістів зі США, Нової Зеландії, Аргентини, Колумбії та Мексики на закритому проєкті у [TaxonWorks](https://taxonworks.org/) та публікується через API на [Catalogue of Life](https://www.catalogueoflife.org/). База є частиною таксономічного дерева самого Catalogue of Life, а також дерева на [GBIF](https://www.gbif.org/). Вона містить дані щодо 143 9 видів із 1349 родів підродини Entiminae з родини Curculionidae. Усього в базі – 27081 назва.

О. І. Слущкий створив власний сайт, на якому викладає свої фото комах (переважно – метеликів). Кількість авторських фото на сайті перевищує 10 тисяч. До визначення залучаються провідні фахівці з ентомології. Ресурс доступний за адресою: <http://www.alsphotopage.com/>. Сайт постійно поповнюється новими даними – впритул до останніх днів.

С.В. Станкевич опублікував 10 науково-популярних статей в газеті «Знання». Публікації розраховані на широке коло читачів, яким не байдужа наша земля.

В.Л. Мешкова щомісяця публікує статті у виданнях «Лісовий вісник», «Лісовий і мисливський журнал» (за звітний період – 29 статей).

К. С. Надєїн дав 5 інтерв'ю з популяризації ентомології та біоніки німецькою мовою. Посилання на кожне з них – тут:

- 1) https://www.ndr.de/nachrichten/schleswig-holstein/schleswig-holstein_magazin/Wie-Kaefergelenke-Menschen-helfen-koennten,kaefergelenke100.html
- 2) <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01853-8>
- 3) <https://www.newscientist.com/article/2283348-lubricant-found-in-a-beetles-leg-is-more-slippery-than-teflon/>

- 4) <https://idw-online.de/de/news776723>
- 5) <https://www.faz.net/aktuell/wissen/wie-gelenke-von-kaefern-funktionieren-17535455.html>

О. Г. Шатровський почав тісне співробітництво з українською версією Вікіпедії. Поки що він створив статті стосовно систематики жуків, водних твердокрилих та водолубових; робота активно триває.

О. В. Дронов, Є. О. Каролінський і Ю. Є. Скрильник взяли участь в обліку метеликів в НПП «Слобожанський» в червні 2019 року.

До роботи у Вікіпедії ще раніше долучалася В. Л. Мешкова.

Перебуваючи в евакуації, популярні лекції читали для Ржищівської громади Київської області Н. Ю. Полчанінова та В. В. Терехова.

6. Громадська активність

6.1. Участь у роботі громадських об'єднань

Деякі ентомологи є також членами інших громадських неполітичних організацій:

- Член товариства лісівників України (В. Л. Мешкова)
- Дійсний член громадської організації «Товариство мікробіологів України імені С. М. Виноградського» (С. В. Станкевич).
- Член громадської організації «Всеукраїнська екологічна ліга» (О. Г. Шатровський).

6.2. Обійманні посади в громадських об'єднаннях

Діяльність членів ХЕТ за спеціальністю у формі участі у професійних та/або громадських об'єднаннях

- Член Ради молодих вчених Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України (С. В. Станкевич);
- Заступник голови Ради молодих учених при Харківській обласній державній адміністрації (С. В. Станкевич);
- Голова Ради молодих учених та спеціалістів Харківського державного біотехнологічного університету (С. В. Станкевич);
- Голова Первинної профспілкової організації працівників освіти і науки державного біотехнологічного університету (С. В. Станкевич);
- Член Молодіжної ради при Харківській районній державній адміністрації (С. В. Станкевич);

7. Відзнаки членів ХЕТ

Відзнаками нас не дуже балують, але деякі з них в нас є:

- М. Д. Євтушенко – «Заслужений працівник освіти України»;
- В. С. Станкевич: Кращий молодий вчений України у номінації «Науковий Facebook-блогер»;
- В.Л.Мешкова:
  - ✓ нагрудний знак «Відмінник лісового господарства України»,
  - ✓ відзнака Товариства лісівників України «Почесний лісівник України» (2018),
  - ✓ відзнака Національної академії наук України «За підготовку наукової зміни» (2022).

Дата

Голова відділення

О. Г. Шатровський

Секретар відділення

І. П. Леженіна